

Araştırma Makalesi

Dijital Yerlilerin Dijital Medya Algıları

Digital Natives' Perceptions of Digital Media

Research Article

Özlem Yılmaz Demirel*¹ Erdal Demir²

Karamanoğlu Mehmetbey
Uluslararası Eğitim
Araştırmaları Dergisi

Aralık, 2024
Cilt 6 Sayı 2
Sayfalar: 91-97
<http://dergipark.gov.tr/ukmead>

* Sorumlu Yazar

Makale Bilgileri

Geliş : 23.03.2024
Kabul : 14.06.2024

DOI: 10.47770/ukmead.1457744

Özet

Milenyum çağı olarak adlandırılan 2000 yılı ve sonrasında dünyaya gelen çocuklar daha çok teknolojik araç gerecin kullanıldığı evlerde doğmuşlardır. Bu da çocukların teknolojiye daha hızlı ve kolay uyum sağlamalarını kolaylaştırmıştır. 2000 yılı ve sonrasında doğan çocuklar belirtilen bu durumlardan da yola çıkılarak "dijital yerli" olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu çocukların ebeveynleri için ise "dijital göçmen" tanımlaması yapılmıştır. Dijital yerli olan çocuklar dijital dünyaya doğar doğmaz giriş yaparken; dijital göçmen olan ebeveynleri yaşamlarının belirli bir evresinde teknolojiyi hayatlarına dâhil etmişlerdir. Bu durumda dijital yerli olan çocuklar dijital göçmen olan ebeveynlerine oranla teknoloji ile daha iç içe olmuşlardır ve olmaya da devam etmektedirler. Bu çalışma kapsamında verilenlerden hareketle 2023-2024 eğitim öğretim yılı Karaman il merkezine bağlı dezavantajlı bir okulda öğrenim göre 31 çocuk ile çalışılmıştır. 60-72 ay okul öncesi dönem çocukların dijital medya denilince ne algıladıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında nitel bir çalışma yürütülmüş ve çocukların vermiş oldukları cevaplar temalaştırılarak sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Dijital medya, dijital medya algısı, dijital yerli

Abstract

Children born in the year 2000 and later, which is called the millennium age, were born into homes where more technological equipment was used. This has made it easier for children to adapt to technology faster and easier. Children born in 2000 and later have been conceptualized as "digital natives" based on these situations. The parents of these children are defined as "digital immigrants". While children who are digital natives enter the digital world as soon as they are born; Their parents, who are digital immigrants, incorporated technology into their lives at a certain stage of their lives. In this case, digital native children are and continue to be more intertwined with technology than their digital immigrant parents. Based on what is given within the scope of this study, it is aimed to determine what 60-72 month old preschool children perceive when it comes to digital media. For this purpose, a qualitative study was conducted and the answers given by the children were presented by thematizing them.

Digital media, perception of digital media, digital native

Keywords

International Journal of
Karamanoğlu Mehmetbey
Educational Research

December 2024
Volume 6, No 2
Pages: 91-97
<http://dergipark.gov.tr/ukmead>

* Corresponding author

Article Info:

Received : 23.03.2024
Accepted : 14.06.2024

DOI: 10.47770/ukmead.1457744

¹ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ozlemyilmaz@kmu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9999-1120>

² Milli Eğitim Bakanlığı, Karaman, erdaldemir7258@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8815-0860>

Bu çalışma Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 18.04.2023 tarihli 53 sayılı etik kurul onayı alınarak gerçekleştirilmiştir.

GİRİŞ

“Milenyum” veya “yeni bin yıl” olarak tanımlanan ve 2000 yılı ve sonrasında dünyaya gelen çağın öğrenen ve öğrencilerini tanımlamakta kullanılan kavram “dijital yerlilik” olarak adlandırılmaktadır (Arabacı ve Polat, 2013). Bu açıdan değerlendirildiği zaman; teknoloji ve teknolojik aletlerle donatılmış bir dünyaya gelen, doğduklarından andan itibaren teknoloji temelli öğrenme dili geliştiren yeni nesil çocuklar da “dijital yerliler”dir. Dijital yerliler ayrıca “binyılın öğrencileri, internet nesli, oyun nesli, yeni nesil, siber çocuklar, zaplayan insan, çekirge insan” gibi farklı isimlerle de nitelendirilmektedirler (Karabulut, 2015). Her ne kadar farklı ifadeler içeriyor olsa da 2000 yılı ve sonrasında doğan çocuklar teknoloji ve teknolojik aletlerle iç içe bir durumdadırlar. Günümüz dünyasının çocukları, çeşitli kavramları öğrenmeden önce teknolojik aletlerin nasıl kullanılacağını öğrenmektedirler. Gözlem yetenekleri kendilerinden önceki nesle kıyasla gelişmiş, öğrenmeye daha açık ve yatkın olan çocuklar erken yaşlardan itibaren içinde buldukları dünyanın teknolojik aletlerini kullanan, kendinden önceki neslin bireylerini gözlemleyerek ve beraberinde de taklit ederek araçların kullanıma ilişkin öğrenme şemaları geliştirmektedirler. Bahsi geçen durum; sözel olarak dahi kendisini ifade edemeyen çocukların teknolojik aletleri kullanmalarına olanak tanımaktadır.

Her yıl dünyaya gelen çocuklar, kendilerinden önceki yıllarda dünyaya gelen bireylere oranla daha fazla teknolojik araçların ve uygulamaların bulunduğu ortamlara gözlerini açmaktadırlar. Bu durum; çocukların teknoloji ile daha yoğun şekilde iç içe olmasına sebebiyet vermektedir. Verilen bu bilgilerden hareketle dijital yerli olan çocukların ebeveynleri de “dijital göçmen” olarak adlandırılmaktadırlar. Dijital göçmen denildiğinde; milenyum öncesi yani internet ve web çağından evvel dünyaya gelen, teknoloji ve teknolojik araçlarla ergenlik ve sonrası dönemlerinde tanışmış olan bireyler için kullanılan bir kavram anlaşılmaktadır (Arabacı ve Polat, 2013).

Her ne kadar dijital yerliler ile ilgili tanımlar yapılmış olsa da dijital yerlilik kavramının net bir ifadeyle tanımlanamadığı ve dijital yerlilere ilişkin özellikler açısından tam bir uzlaşmaya varılamadığı da alanyazın taramasında görülmüştür (Benneth, Maton ve Kervin, 2008; Akçayır, Dünder ve Akçayır, 2016; Teo, 2016).

Yer verilen ifadelerden hareketle günümüz ebeveynlerinin “dijital göçmen”, çocukların ise “dijital yerli” olarak tanımlanmaları mümkündür. Dijital göçmen durumunda olan günümüz ebeveynleri kendi deneyimleri sayesinde teknolojik araçlar ve gelişmeler ile tanışmış olurlarken bu ebeveynlerin dijital yerli olarak tanımlanan çocukları teknoloji ile donatılmış bir dünyaya merhaba demektedirler. Beliren ilgili durum hem çocuklar hem de ebeveynler özelinde avantaj ve dezavantajları içerisinde barındırır. Dijital göçmen olan ebeveynler, teknoloji hakkında ne denli kapsamlı bilgiye sahip olurlarsa çocuklarını da o denli bilinçli teknoloji kullanımına yönlendirmiş olacaklardır. Ancak günümüz bireylerinin teknolojiye bağımlılıkları ve teknolojiyi amaçları doğrultusunda bilinçli kullanma durumları göz önünde bulundurulduğu zaman; ifade edilen yönlendirmenin çok da kolay olmadığı aşikardır. Ebeveynlerin uzun süreler boyunca teknoloji ile vakit geçirdiğini gören çocukları da ebeveynlerinden gördüklerini uygulayarak uzun süreler boyunca bu araçları kullanacak veya kullanmak isteyeceklerdir. Teknolojik araçların kullanımı esnasında da yeni kavramlarla karşı karşıya gelerek kelime hazinelerini bunlar da zenginleştireceklerdir. İlk olarak karşı karşıya kalacakları kavramlar arasında da “internet” ve “sosyal medya” yer almaktadır. Çocuklar çoğu zaman karşı karşıya kaldıkları bu kavramların ne anlama geldiğini bilmeden kullanabilmektedirler. Sosyal çevrelerinden duymuş olmaları çocukların bu kelimeleri kullanımı için yeterlidir. Belirtilen durumlardan hareketle bu çalışma ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların “internet” ve “sosyal medya” kavramlarına dair neler bildiklerini tespit etmek amaçlanmıştır. Uzman görüşleri neticesinde son hali verilerek hazırlanan kısa sorular çocuklara bire bir görüşme esnasında yöneltilmiştir. İlgili amaç doğrultusunda çocuklara internet ve sosyal medyanın ne olduğuna dair sorular yöneltilmiş; çocukların vermiş oldukları cevaplar kendi ifadeleri değiştirilmeden not edilmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemi ile desenlenmiştir. Çalışma sonunda çocukların ilgili sorulara vermiş oldukları cevaplar kategorize edilmiştir. Ebeveynlerin yaş, eğitim durumları ve teknolojiye ayırdıkları sürelerle verilen cevaplar ile çocukların görüşme sorularına verdikleri cevaplar ilişkilendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar neticesinde; çocukların günlük hayatta sık kullanılan ve kendilerinin de sıklıkla duydukları kavramları nasıl anlamlandırdıkları tespit edilmiş ve ebeveynlere bilinçli teknoloji kullanımının çocuklara nasıl kazandırılabileceği ve etkileri konusunda önerilerde bulunulmuştur.

YÖNTEM

Bu çalışmada, 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının dijital medya denilince ne algıladıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda nitel bir çalışma yürütülmüş ve çocukların vermiş oldukları cevaplar temalaştırılarak sunulmuştur. Araştırmanın etik ve bilimsel açıdan bir sakıncasının olmadığı Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından 18.04.2023 tarihli 53 sayılı kararı oy birliği ile onanmıştır.

2.1. Araştırma Grubu

Çalışmaya ait veriler, Karaman il merkezinde bulunan dezavantajlı bir ilkokulun anasınıfına devam eden 60-72 ay arasındaki okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan birebir çalışmalar neticesinde elde edilmiştir. Çalışma öncesinde ebeveynlere çalışma hakkında bilgi verilmiş, çalışmaya katılım konusunda gönüllü olan ebeveynlerin çocukları çalışmaya dâhil edilmiştir. Ebeveynlerle yapılan görüşme esnasında kendilerine ait demografik bilgileri sorulmuş ve “Gönüllü Katılım Onam Formu” ile onay alınmıştır. Çalışmada 31 anne ve 30 babanın verileri değerlendirilmiştir. Çalışma başlangıcında okul öncesi dönem çocuklarına çalışmanın içeriği hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Ardından uygulama aşamasına geçilmiştir. Veri toplama süreci, her çocukla birebir yapılan görüşmelerle sağlanmıştır. Çalışma kapsamında araştırmacılar tarafından geliştirilerek

uzman görüşüne sunulan ve ardından son hali verilen açık uçlu sorular sorulmuştur. Soruların doğru ya da yanlış cevapları bulunmamaktadır. Çocukların sorulara vermiş oldukları tüm cevaplar değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmaya katılan çocukların ebeveynlerine ait demografik bilgiler aşağıda verilmiştir:

Tablo 1.*Anne ve Babaların Yaşlarına Ait Bilgiler*

Anne Yaş			Baba Yaş		
Yaş	n	%	Yaş	n	%
25-30	13	41,9	25-30	4	13,3
31-35	9	29,1	31-35	11	36,7
36-40	6	19,3	36-40	3	10
41 ve üzeri	3	9,7	41 ve üzeri	12	40

Tablo 1’de anne ve babaların yaşlarına ait demografik özelliklere bakıldığında; annelerin %41,9 ile 25-30 yaş aralığında, babaların da %40 ile 41 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 2.*Anne ve Babaların Eğitim Durumlarına Ait Bilgiler*

Anne Eğitim			Baba Eğitim		
Eğitim Durumu	n	%	Eğitim Durumu	n	%
İlkokul	7	22,6	İlkokul	7	23,3
Ortaokul	6	19,3	Ortaokul	7	23,3
Lise	11	35,5	Lise	10	33,4
Ön lisans	2	6,5	Ön lisans	1	3,3
Lisans	5	16,1	Lisans	5	16,7

Tablo 2’de anne ve babaların eğitim durumlarına yönelik veriler incelendiğinde; annelerin %35,5 babaların da %33,4 ile lise mezunu oldukları görülmektedir.

Tablo 3.*Anne ve Babaların Mesleki Durumlarına Ait Bilgiler*

Anne Meslek			Baba Meslek		
Meslek	n	%	Meslek	n	%
Ev Hanımı	25	80,6	Memur (Öğretmen/Sağlık Çalışanı/İmam)	4	13,4
Memur (Öğretmen /Sağlık Çalışanı)	4	12,9	İşçi	11	36,6
İşçi	2	6,5	Esnaf	10	33,3
			Serbest Meslek/Çiftçi	5	16,7

Tablo 3’te anne ve babaların mesleki durumlarına bakıldığında; annelerin %80,6 ile ev hanımı, babaların ise %36,6 ile işçi oldukları görülmektedir.

2.2. Veri Toplama Araçları

60-72 ay çocukların görüşlerinin alınacağı bu çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden sıklıkla kullanılan görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Görüşme türü olarak da yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine yer verilmiştir (Baltacı, 2019). Soruların hazırlanmasından önce alanyazın taraması yapılarak soru önerileri hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular 3 uzmana gönderilerek gelen dönütler neticesinde veri toplama aracına son hali verilmiştir.

2.3. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Veriler 2023-2024 eğitim öğretim yılı bahar döneminde araştırmacının çocuklarla birebir yapmış olduğu görüşme sürecinde toplanmıştır. Çocukların sorulara vermiş oldukları her bir cevap çocukların söyledikleri şekli ile yazılmıştır. Soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinin yapılmasındaki temel amaç; verilerin incelenerek kavramsal çerçeveye uygun bir şekilde açıklanabilecek kavram ve ilişkilere ulaşılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İçerik analizi sayesinde elde edilmiş olan verilerde tekrarlanan olgulardan kodlara, kodlardan da kategori ve temalara ulaşılır; birbiriyle ilişkili olan kavramlar bir arada yorumlanır (Baltacı, 2019). İşlem basamaklarından hareketle, toplanan veriler araştırmacılar tarafından okunarak kodlar çıkarılmıştır. Çıkarılan kodlarla ilişkili temalar oluşturulmuştur. Verilen cevaplardaki benzer ve farklı olanlar dikkate alınarak araştırmacının amaçları doğrultusunda kategoriler belirlenerek verilen her bir cevap ilgili kategorilere yerleştirilerek tablolaştırılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler K1, K2, K3... şeklinde kodlanmıştır. Bulguların sunumunda doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada, kategori oluşturma sürecinde çocukların görüşlerinden alınan doğrudan alıntılarla geçerlilik sağlanmış; verilerin kategorilere ayrılması işlemi ise güvenilirliği artırmak amacıyla iki bağımsız araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Nitel olarak desenlenmiş çalışmalarda geçerlik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi araştırmacının etik ilkelere uygun davranması ile gerçekleşir. Bu çerçevede, nitel çalışmalarda inanılabilirlik, güvenilebilirlik ve aktarılabirlik ilkeleri ön plana çıkmaktadır (Merriam, 2009). Bahsi geçen ilkelerin sağlanabilmesi için çalışmalar 3 uzmana gönderilerek görüş alınmıştır. Taslak olarak hazırlanmış olan sorular uzman görüşüne gönderilmeden önce her bir soru için “uygundur/uygun değildir/görüşler” alanları soruların yanına eklenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler neticesinde sorular düzenlenerek son hali verilmiştir. Çalışmaya katılımda gönüllülük esası gözetilmiştir. Ebeveynlere çocukları ile yapılacak görüşme hakkında bilgilendirme yapılmış, çocuklarının vermiş oldukları cevapların sadece adı geçen çalışmada kullanılacağı, kendilerine ve çocuklarına ait verilerin üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı bilgisi verilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden ebeveynlerden onam formu alınarak çocukları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Dışlanma kriteri olarak çocukların sorulara cevap vermek istememeleri belirlenmiştir. Sorulara cevap vermek istemeyen çocuk olmadığı için ebeveynlerinden izin alınan tüm çocukların görüşleri alınmıştır.

BULGULAR

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizleri ile ulaşılan temalar ve temalara ilişkin katılımcıların ifadeleri tablolar halinde aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.

“İnternet ne demektir?” Sorusuna İlişkin Bilgiler

Alt Temalar	Katılımcılar	n	%
Bir şeylere bakmak/öğrenmek	K2, K6, K9, K11, K15, K19, K22, K23, K27, K28	10	32,3
Video izlemek	K1, K7, K10, K16, K25, K26	6	19,3
Youtube/TikTok	K5, K12, K13, K20, K30, K31	6	19,3
Telefon	K3, K4, K17, K21	4	12,9
Haberlere bakmak	K8, K29	2	6,5
Ödev yapmak	K14	1	3,2
Bilmiyorum	K18, K24	2	6,5

Tablo 4’te görüldüğü üzere çocuklar internet tanımı olarak %32,3 olarak bir şeylere bakmak/öğrenmek olarak tanımladıkları görülmektedir. Bunu takiben de video izlemek (%19,3) ve Youtube/TikTok (%19,3) izlemektedir. Bu konuda çocuklar şu görüşleri dile getirmişlerdir:

“Yani telefonun çekmesi demek. Video izlemek.” (K7)

“Youtube demektir.” (K5)

“Televizyona bağlanıp bir şeyler izlemek demek internet.” (K9)

Tablo 5.

“İnterneti ne için kullanırsınız?” Sorusuna İlişkin Bilgiler

Alt Temalar	Katılımcılar	n	%
Video izlemek/oyun oynamak	K3, K4, K9, K10, K15, K16, K17, K20, K21, K22, K23, K25, K27, K29, K31	15	48,4
Ders çalışmak	K1, K2, K6, K11, K12, K14	6	19,3
Alışveriş yapmak/tariflere bakmak	K7, K24, K28, K30	4	12,9
Mesajlaşmak	K5, K8, K13	3	9,7
Youtube’a bakmak	K18, K19, K26	3	9,7

Tablo 5'te görüldüğü gibi çocuklar interneti %48,4'lük oranla film izlemek/oyun oynamak olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir. Çocukların bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Oyun hamuru şekillerine bakmak, resim çizimine bakmak.” (K10)

“Arama yaparız çizgi film. Oyun yüklüyorum.” (K15)

“Çizgi film izlemek için. Oyun oynamak için. Reklam gelmesin diye kapatılır.” (K16)

“Bilmediğimiz pasta tariflerini öğrenmek için.” (K28)

“Köye gidince lazım olur. Çizgi film açmak için.” (K31)

Tablo 6.

“Sosyal medya ne demektir?” Sorusuna İlişkin Bilgiler

Alt Temalar	Katılımcılar	n	%
Whatsapp, Facebook, Twitter, TikTok	K1, K2, K4, K11, K12, K15, K16, K18, K19, K20, K21, K25, K26, K31	14	45,3
Dans edenleri izlemek/fotoğraf paylaşmak	K7, K10, K14, K22, K24, K28	6	19,3
İnternet	K3, K8, K9, K30	4	12,9
Takipçi	K17	1	3,2
Çizgi film	K23	1	3,2
Çocukların kullanmaması gereken şeyler	K6	1	3,2
Bilmiyorum	K5, K13, K27, K29	4	12,9

Tablo 6'da çocukların sosyal medya tanımlarının %45,3 ile Whatsapp, Facebook, Twitter ve olarak ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu konuda çocukların ifadeleri şu şekildedir:

“İnternette paylaşım yapmak.” (K7)

“Dans eden herkesi izlemek.” (K10)

“Takipçi.” (K17)

“Anne babaların Twitter ve Facebook'ları.” (K26)

Tablo 7.

“Sosyal medyayı kimler kullanır?” Sorusuna İlişkin Bilgiler

Alt Temalar	Katılımcılar	n	%
Anne-Babalar/Büyükler	K5, K6, K7, K9, K19, K20, K21, K25, K26, K27, K28, K29	12	38,8
Çocuklar	K10, K13, K14, K24, K30	5	16,1
Video Yükleyenler	K2, K11, K12, K22	4	12,9
Herkes	K3, K8, K17, K23	4	12,9
Bilmiyorum	K1, K4, K15, K16, K18, K31	6	19,3

Tablo 7'de görüldüğü üzere çocuklar sosyal medyanın %38,8 ile anne babalar ve büyükler tarafından kullanıldığını ifade etmişlerdir. Çocukların cevapları şu şekildedir:

“Herkes. İnsanlar hep kullanır.” (K3)

“Video yükleyen kişiler.” (K22)

“Anne babalarımız kullanır.” (K26)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Dijital medya, hemen her yaş grubundan bireyin günlük hayat içerisinde kullandığı sosyal bir platformdur. Yaşa, ilgi alanlarına, sosyal konuma vb. bağlı olarak seçilen içerikler ve bu içeriklerle geçirilen süreler değişiklik göstermektedir. Söz konusu çocuklar olduğu zaman özellikle içerikler açısından seçici ve yönlendirici olmada ebeveynlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Çünkü dijital araçlar ile baş başa kalan çocuklar, çok farklı ve çoğu zaman da yaşlarına uygun olmayan içeriklere maruz kalabilmektedirler. Alanyazına bakıldığında zaman çocuklarda teknoloji bağımlılığına yönelik olarak yapılan nicel çalışmaların varlığı göze çarpmaktadır. Fakat bu alanda çocuklarla birebir yapılan nitel çalışmaların azlığı da dikkat çekmektedir. Yapılan nicel çalışmalardan elde edilen bulgular neticesinde de çocukların teknolojiye olan bağımlılıkları tespit edilmiştir. Dijital yerlilik üzerine yapılan çalışmaların ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencileri ve eğitimciler üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir (Wayscott vd., 2010; Kennedy ve Fox, 2013; O'Bannon ve Thomas, 2014; Sayın ve Aydın, 2018; Doğusoy ve İmer, 2019). Gerek okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olarak gerekse de nitel türden yapılan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan bakıldığında zaman bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında okul öncesi dönem çocuklarına açık uçlu dört soru sırayla yöneltilmiştir. Çocukların “İnternet ne demektir?” sorunu %32,3 bir şeye bakmak/öğrenmek olarak tanımladıkları görülmektedir. Bunu takiben de %19,3 video izlemek ve %19,3 Youtube/TikTok, %12,9 ile telefon, %6,5 ile haberlere bakmak, %3,2 ile ödev yapmak ve son olarak %6,5 ile bilmiyorum cevapları takip etmektedir. Eren (2012) yapmış olduğu çalışmada internet anahtar kavramına ortaokul öğrencilerinin Facebook cevabını verdikleri sonucuna ulaşmıştır. Sosyal iletişim ağlarının küçük yaşlardan itibaren internet ile ilişkilendirildiği sonucuna ulaşılabilir.

“İnterneti ne için kullanırsınız?” sorusunda çocuklar interneti %48,4'lük oranla film izlemek/oyun oynamak olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir. Bunu sırasıyla ders çalışmak %19,3, alışveriş yapmak/tariflere bakmak % 12,9 cevapları izlemiştir. Sakarya vd. (2011) çalışmalarında ilköğretim öğrencilerinin interneti %71,4 ile bilgi kaynağı, % 45,1 ile haberleşme ve eğlence, % 26,5 ile oyun oynama, %19,2 ile film izleme/müzik dinleme amacıyla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Özmusul (2018) ilköğretim II. kademedeki yer alan (6., 7. ve 8. sınıf) çocuklarla gerçekleştirmiş olduğu çalışmada çocukların interneti %58,8 ile ders çalışma, %22,6 ile bilgi edinme, %9,5 ile oyun-eğlence, %7,1 ile iletişim ve %1,9 ile diğer amaçlarla kullandıklarını ifade ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Aktaş vd. (2008) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılarak kullanım amacında ödev ve araştırma yapmanın ilk sırada yerini aldığı görülmüştür. Bu çalışma kapsamında da okul öncesi dönem çocuklarının benzer şekilde internetin ders çalışma amacıyla kullanıldığını belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu da çocukların ev ortamı içerisinde kendisinden yaşça büyük kardeşlerin interneti kullanma amaçlarından etkilendikleri sonucunun ulaşılmamasını sağlamaktadır.

“Sosyal medya ne demektir?” sorusuna %45,3 ile Whatsapp, Facebook, Twitter, TikTok cevaplarını vermişlerdir. %19,3 ile dans edenleri izlemek/fotoğraf paylaşmak ve %12,9 ile internet diğer cevapları oluşturanlar arasındadır. Sayın ve Aydın (2018) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin medya ile ilişkilendirdikleri kelimelere bakılmıştır. Verilen cevapların tekrarlanma sıklığına göre sırasının İnternet, Facebook, Instagram, Haber, Twitter, Televizyon olduğu görülmüştür. Bu çalışma kapsamında da okul öncesi dönem çocuklarından benzer cevaplar alınmıştır. Bu sonuçlara göre yaş gruplarına göre sosyal medya ile ilişkilendirilen kelimelerin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

“Sosyal medyayı kimler kullanır?” sorusuna %38,8 ile anne-babalar/büyükler cevapları verilmiştir. Bunu takiben %19,3 oranında çocuk da bilmediğini ifade etmiştir. Çocukların vermiş oldukları bu cevaplarla karşılaştırma yapılacak alanyazın bilgisine ulaşamamıştır. Bu durumda ilgili veri, çocukların ebeveynleri tarafından sosyal medyanın büyükler için kullanıldığına dair yönlendirildiklerine dair genellenebilir.

Anne ve babaların demografik bilgileri ile çocuklardan elde edilen cevaplar ilişkilendirildiğinde; annelerin yaş aralığının 25-30, babaların ise 41 ve üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Yaş grupları özelinde değerlendirildiğinde annelerin dijital teknolojiye uyum sağlamalarının daha hızlı olduğu söylenebilir. Annelerin büyük bir kısmının da ev hanımı olduğu ve dolayısıyla da çocuklarla daha fazla vakit geçirme imkânlarının bulunduğu varsayıldığı zaman; çocukların annelerinden gördükleri şekliyle dijital dünyayı yorumladıkları ve verdikleri cevaplarla bu durumu göz önüne serdikleri (internetin tariflere bakmak ve alışveriş yapmak için kullanıldığı cevaplarının verilmesi gibi) sonucuna da ulaşılabilir.

Günümüzün teknoloji çağı olması nedeniyle teknolojik araçlara erişim çok küçük yaşlardan itibaren olmaktadır. Her doğan çocuk, kendisinden önce doğmuş olanlara nazaran daha çok teknolojinin içerisinde olmaktadır. Bu da beraberinde erken yaşlardan itibaren teknolojiye karşı ilginin gelişmesine ve teknolojinin kullanımına yol açmaktadır. Değişen dünyanın ihtiyaçları ve sunmuş oldukları olanakları göz önünde bulundurduğunda teknolojiden uzak kalmanın çok da gerçekçi olmadığı görülmektedir. Öte yandan teknolojinin gelişigüzel kullanımı da özellikle erken çocukluk dönemlerinden itibaren pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Ortaya çıkması muhtemel sorunların çözümündense öncesinde bilinçli kullanım stratejileri belirlemek atılacak adımların daha etkili olmasını sağlayacaktır. Günümüz çocuk ve ebeveynleri göz önünde bulundurduğumuz zaman dijital yerli olan çocuklar ile dijital göçmen olarak nitelendirilen bu çocukların ebeveynleri arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Dijital göçmen olan ebeveynler gelişen teknolojilere ayak uydurmaya çalışırken dijital yerli olan çocukları bu teknolojilerin içerisine doğmaktadırlar. Bu da ebeveynlerin çocuklarını yönlendirmeleri noktasında zorluklar yaşamalarını ya da nasıl yönlendirme yapacaklarını bilememelerine neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında zaman her yaş grubu için medya okuryazarlığının önemi ortaya çıkmaktadır.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçları incelendiğinde okul öncesi dönemden itibaren dijital araçlar çocukların dünyasında geniş bir yere sahip olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu araçlara yönelik erken dönemlerden itibaren yaş gruplarının gelişimsel özellikleri de göz önünde bulundurularak eğitim ve öğretim etkinlikleri içerisinde yönlendirmeler yapılabilir. Medya okuryazarlığının öneminin toplum tarafından fark edilmesine yönelik bilgilendirici uygulamalara (kamu spotu vb.) yer verilebilir. Medya okuryazarlığının okul öncesi dönemden itibaren çocukların kavrama becerileri doğrultusunda anlamlandırmasına yönelik sınıf içi ve aile katılımlı etkinliklere yer verilebilir. İnternet ve sosyal medya uygulamalarının kullanımı ile ilgili olarak çocukların ebeveynleri tarafından yönlendirilmesine yönelik aile rehberliği uygulamaları geliştirilebilir. Bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacılar için boyutsal bir çalışma planlama önerisinde bulunulabilir. Çocukların okul öncesi dönemdeki görüşleri ile ilköğretim dönemindeki görüşleri arasındaki farklılaşmaya bakılabilir. Çocukların dijital medya algıları üzerine yapılacak araştırmalarda, farklı sosyoekonomik ve kültürel arka planlardan gelen çocukların dâhil edilmesi önemlidir. Bu, çeşitli arka planlara sahip çocukların dijital medya kullanımı ve algıları arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri anlamaya yardımcı olur.

KAYNAKÇA

Akçayır, M., Dünder, H. & Akçayır, G. (2016). What makes you a digital native? Is it enough to be born after 1980? *Computers in Human Behavior*, 60, 435-440.

- Aktaş, E., Alioğlu, O. & Vardar, E., (2008) Bilişim teknolojileri kullanımının öğrencilerin öğrenimleri üzerine etkileri ve bilişim harcama esnekliği: ÇOMÜ Biga İİBF örneği. IX. *İstatistik ve Ekonometri Sempozyumu*, İzmir.
- Arabacı, İ.B. & Polat, M. (2013). Dijital yerliler, dijital göçmenler ve sınıf yönetimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 47, 11-20.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bennett, S., Maton, A. K. & Kervin, L. (2008). The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence. *British Journal of Educational Technology* 39(5), 775-786.
- Doğusoy, B. & İmer, G. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinin dijital yerlilik özellikleri değerlendirmelerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 18(4), 1766-1778.
- Eren, F. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin bilişim teknolojileri algılarının kelime ilişkilendirme testi kullanarak incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kennedy, D. M. & Fox, B. (2013). 'Digital natives': An Asian perspective for using learning Technologies. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*, 9(1), 64-79.
- Merriam, S. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- O'Bannon, B. W. & Thomas, K. (2014). Teacher perceptions of using mobile phones in the classroom: Age matters! *Computers & Education*, 74, 15-25.
- Sakarya, S., Tercan, İ. & Çoklar, A.N. (2011). İlköğretim öğrencilerinin interneti ve arama motorlarını kullanım durumları. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7(1). 348-354.
- Sayın, H. & Aydın, M. (2018). Çocuklarda medya algısı. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 3(5).
- Teo, T. (2016) Do Digital Natives Differ by computer self-efficacy and experience? An empirical study. *Interactive Learning Environments*, 24(7), 1725-1739. DOI: 10.1080/10494820.2015.1041408.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Waycott, J., Bennett, S., Kennedy, G., Dalgarno, B. & Gray, K. (2010). Digital divides? Student and staff perceptions of information and communication technologies. *Computers & Education*, 54, 1202- 1211.